

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Oostakker Gentstraat (Gent, Oost-Vlaanderen)

Projectcode bureauonderzoek: 2019F114

Projectcode landschappelijk bodemonderzoek: 2023A132

13 januari 2023

Voorafgaand: archeologienota met ID 12315

NOTA

LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK

DEEL 1: VERSLAG VAN RESULTATEN

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Ruben Vergauwe

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2023.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Synthese van de archeologienota	6
2	Landschappelijk bodemonderzoek.....	8
2.1	Beschrijvend gedeelte	8
2.1.1	Administratieve gegevens.....	8
2.2	Onderzoeksopdracht.....	9
2.2.1.1	Doelstelling	9
2.2.1.2	Onderzoeksvragen.....	9
2.2.2	Randvoorwaarden	9
2.2.3	Werkwijze en strategie	10
2.3	Assessment	11
2.3.1	Resultaten boringen	11
2.3.1.1	Sedimentaire eenheden	11
2.3.1.2	Bodemtypen	12
2.3.2	Interpretatie.....	13
2.3.3	Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	14
2.3.3.1	Potentieel voor verder archeologisch vooronderzoek.....	14
2.3.3.2	Concretisering maatregelen.....	14
2.4	Afbeeldingen boringen.....	15
3	Bibliografie.....	24
4	Bijlagen.....	25
4.1	Boorlijst.....	25

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering van boringen op het Grootschalig ReferentieBestand (©Geopunt).	10
Figuur 2: Situering van de boringen op de recente (winteropname 2021) middenschallige orthofotomozaïek (©Geopunt).....	10
Figuur 3: Boring 4 met de aanwezigheid van een dik antropogeen (verstoord) pakket boven de oorspronkelijk afzettingen, fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan.	12
Figuur 4: Pedo-sedimentaire eenheden van de boringen.	13
Figuur 5: Boring 1.....	15
Figuur 6: Boring 2.....	16
Figuur 7: Boring 3.....	17
Figuur 8: Boring 4.....	18
Figuur 9: Boring 5.....	19
Figuur 10: Boring 6.....	20
Figuur 11: Boring 7.....	21
Figuur 12: Boring 8.....	22
Figuur 13: Boring 9.....	23

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens	8
---	---

1 Synthese van de archeologienota

Onderstaand onderdeel wordt integraal overgenomen uit het overeenkomstig onderdeel “Synthese” van de archeologienota, waarvan aktenaam reeds is voltooid (Willaert et al. 2019, 41-42):

“De opdrachtgever plant de sloop van een deel van de bestaande bebouwing en het bouwrijp maken van het terrein aan de Gentstraat 194 te Oostakker, deelgemeente van Gent. De gebouwen maken deel uit van een grotere scholencampus. Het volledige domein heeft een oppervlakte van 3,03ha, de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 9321m².

Landschappelijk gezien is Gent gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Oostakker situeert zich ten oosten van het kanaal Gent-Terneuzen. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holocene die rusten op fluviatiele afzettingen van het laat-Pleistoceen. De bodemkaart geeft aan dat het sediment bestaat uit zand. De impact van de aanwezige bebouwing is ongekend. Het lokale hoogtemodel doet een zekere mate van hermodellering vermoeden. De impact hiervan is ongekend.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van het onderzoeksgebied en de omgeving. Oostakkerdorp is een driessite die aldus gegroeid is vanuit agrarische exploitatie. Op de verschillende 18e-eeuwse bronnen is te zien hoe het terrein zich in de mogelijke nabijheid van een dries bevindt. Gelet op de nabijheid van deze dries ten opzichte van het huidige onderzoeksgebied dient aldus uitgegaan te worden van een hoge trefkans inzake resten van (vol-)middeleeuwse bewoning. Op de 19e-eeuwse bronnen is weinig tot geen evolutie merkbaar inzake het landgebruik. Het terrein blijft vrij van bebouwing. Op de orthofoto is eveneens weinig tot geen evolutie te bemerken. Op het oudste luchtbeeld is de huidige situatie reeds grotendeels herkenbaar. Doorheen de decennia wordt het gebouwenbestand licht uitgebreid en wordt bijkomende verharding aangelegd.

In de zuidwestelijke hoek van het onderzoeksgebied is een indicator aangegeven op het kaartblad van de CAI. Dit betreft de toevalsvondst van enkele fragmenten aardewerk die worden gedateerd in de late ijzertijd. Ten zuiden van het onderzoeksgebied werden bij onderzoek in 2012 twee gebouwplattegronden en een omliggende greppel onderzocht die te dateren zijn in de volle middeleeuwen (CAI 159819). De mechanische prospectie gaf aanleiding tot een opgraving waarbij een plattegrond met gebogen zijden van minstens 13,4 meter lang en 9,7 m breed werd blootgelegd (CAI 206974). Net ten noordoosten van het onderzoeksgebied, werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2016 voornamelijk sporen aangesneden die behoren tot een historisch systeem van landindeling, paalsporen en kuilen. Deze sporen kunnen worden gedateerd in de middeleeuwen en de nieuwe tijd (CAI 211312). Verder oostwaarts, op een terrein tussen de Wolputstraat en de Muizelstraat, werden bij vlakdekkend onderzoek in 2012-2013 materiële resten uit de steentijden gerecupereerd. De waarnemingen op het terrein indiceren een relatief continue bewoning in de omgeving vanaf het neolithicum. Uit de Romeinse periode werden meerdere kolenbranderskuilen onderzocht. Het grootste deel van de onderzochte sporen waren de resten van een volmiddeleeuwse nederzetting en sporen van middeleeuwse en vroegmoderne landindeling (CAI 161240). Ten noorden van de dorpskerk van Oostakker is eveneens een cluster vindplaatsen aangeduid op het kaartbeeld van de CAI. Ter hoogte van het WZC Vincenthof aan de Eekhoudriesstraat werden bij onderzoek resten onderzocht van een Romeins erf met minstens 1 gebouwplattegronden en een volmiddeleeuwse nederzetting met minstens 3 hoofdgebouwen en een waterput (CAI 207376 & CAI 211463). Iets

ten zuiden van deze vindplaats, aan de Pijphoekstraat, werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2011 verschillende greppels aangesneden die gedateerd kunnen worden in de volle middeleeuwen. Ten zuiden van de R4, aan de Schansakker, werden bij een proefsleuvenonderzoek (CAI 206974) en daaropvolgende opgraving bewoningssporen uit de metaaltijden en de vroege middeleeuwen in kaart gebracht. Daarnaast werd een Duitse oefenloopgraaf aangesneden uit WOI.

Op basis van de gekende waarden en het landschappelijk kader kan uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit vondsten- en sporenarcheologie. Hoewel de huidige toestand doet vermoeden dat het bodemarchief is verstoord, dient dit objectief vastgesteld te worden. In de eerste plaats dienen aldus door middel van een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities geëvalueerd te worden. Mogelijk is het bodemarchief dermate verstoord dat verder onderzoek, in eender welke vorm, niet langer zinvol kan zijn. Blijkt daarentegen dat bodemhorizonten die indicatief zijn voor betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites bewaard zijn, dienen deze archeologisch bemonsterd te worden door middel van boringen en eventueel proefputten. Vervolgens is een proefsleuvenonderzoek mogelijk noodzakelijk om erfgoed in de vorm van bodemsporen in kaart te brengen (Willaert et al. 2019, 41-42).”

2 Landschappelijk bodemonderzoek

2.1 Beschrijvend gedeelte

2.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Deelgemeente	Oostakker
	Postcode	9000
	Adres	Gentstraat
	Toponiem	Oostakker Gentstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	Xmin = 107207 Ymin = 198358 Xmax = 107645 Ymax = 198661
b) Kadastrale gegevens	Gent, Afdeling 17, Sectie B, nr's: 422x en 422y	
c) Alle betrokken actoren en specialisten	Ruben Vergauwe (aardkundige–erkend archeoloog)	
d) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

2.2 Onderzoeksopdracht

2.2.1.1 Doelstelling

Door gerichte terreinwaarnemingen wordt kennis over de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap binnen het plangebied geverifieerd en verfijnd. Bijzondere aandacht gaat uit naar de gaafheid van de ondergrond en daarmee de kans op het voorkomen van nog goed bewaarde archeologische resten.

2.2.1.2 Onderzoeksvragen

- Wat zijn de waargenomen bodemhorizonten?
- Is het beeld van elke boring gelijk of zijn significante variaties in bodemopbouw waar te nemen?
- Hoe verhouden de waarnemingen zich tot de beschikbare gegevens?
- Wijzen de waarnemingen op een verstoord bodemarchief? Kan verder onderzoek in de vorm van proefsleuven nog leiden tot kenniswinst?
- Wat is de diepte van het archeologisch leesbaar niveau? Dient bij een proefsleuvenonderzoek rekening gehouden te worden met verschillende sporenniveaus? Dekt een kleiafzetting m.a.w. een ouder loopvlak af?
- Zijn tijdens het landschappelijk onderzoek anomalieën waargenomen die verder aandacht behoeven tijdens proefsleuvenonderzoek?
- In welke mate interfereren de geplande werken met het bodemarchief? Kan uitgegaan worden van in-situ bewaring van eventueel aanwezig erfgoed of is een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk?

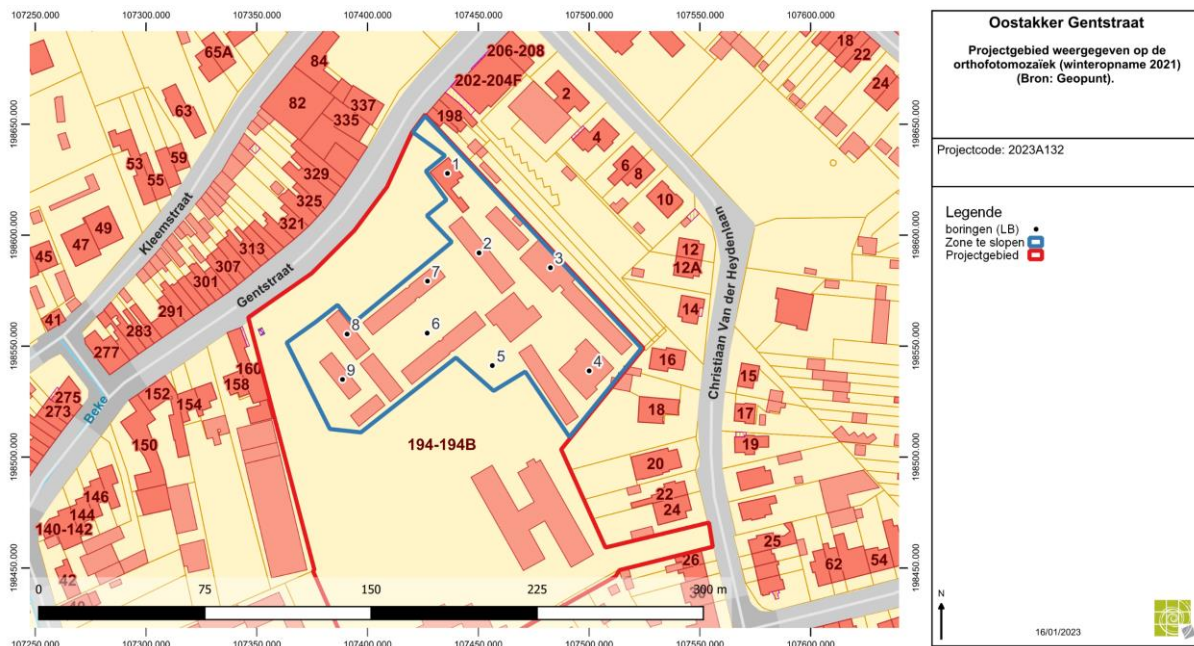
2.2.2 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

2.2.3 Werkwijze en strategie

Op basis van het uitgesteld vooronderzoek uit de archeologienota (Van Goidsenhoven 2019) wordt een landschappelijk bodemonderzoek geadviseerd bestaande uit 9 boringen. De boringen liggen verspreid over het deel van het projectgebied waar de sloopwerken zijn gepland. De diepte van de boringen was in normale omstandigheden overal ca. 120 cm. Enkel in boring 1 was dit slechts ca. 100 cm wegens de aanwezigheid van solide elementen in de bodem die het boren verhinderde. Het sediment uit de boringen werd stratigrafisch uitgespreid op een zwart plastic en beschreven en geregistreerd door een aardkundige.

Figuur 1: Situering van boringen op het Grootchalig ReferentieBestand (@Geopunt).

Figuur 2: Situering van de boringen op de recente (winteropname 2021) middenschalige orthofotomozaïek (@Geopunt).

2.3 Assessment

2.3.1 Resultaten boringen

In totaal werden 9 boringen uitgevoerd in kader van het landschappelijk bodemonderzoek. Op basis van een pedo-sedimentaire beschrijving van de boorprofielen worden 2 lithologische eenheden geïdentificeerd en geen bodems.

2.3.1.1 Sedimentaire eenheden

Fluviatiel Weichseliaan: In de basis van een aantal boringen (3, 4, 5, 6 en 8) wordt een dun pakket aan homogeen beige tot grijs licht lemig zand aangetroffen (Figuur 3). Gezien dit slechts in de uiterste basis van de boringen wordt aangetroffen zijn de observaties hier beperkt. Gezien de stratigrafische positie en informatie uit de Quartairgeologische kaart (zie Bureauonderzoek) wordt dit geïnterpreteerd als fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan.

Antropogeen: In de top van alle boringen en in het geval van boringen 1, 2, 7 en 9 over de volledige boorsequentie is een dik, donker en zeer heterogeen pakket aanwezig (Figuur 3). Dit pakket heeft ook op vlak van textuur een zeer heterogene opbouw, met een grove en onregelmatige gelaagdheid van zandige en meer lemige niveaus. Doorheen dit pakket worden ook talrijke fragmenten bouwpuin aangetroffen. Dit wordt geïnterpreteerd als een antropogeen pakket, ontstaan door verstoring van de bodem.

Figuur 3: Boring 4 met de aanwezigheid van een dik antropogeen (verstoord) pakket boven de oorspronkelijk afzettingen, fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan.

2.3.1.2 Bodemtypen

Er werden tijdens dit landschappelijk bodemonderzoek geen bodems aangetroffen. De recente sloopwerken van de gebouwen heeft de bodem opnieuw volledig gehomogeniseerd waardoor in de top van bodem geen enkel spoor van profielontwikkeling te identificeren is.

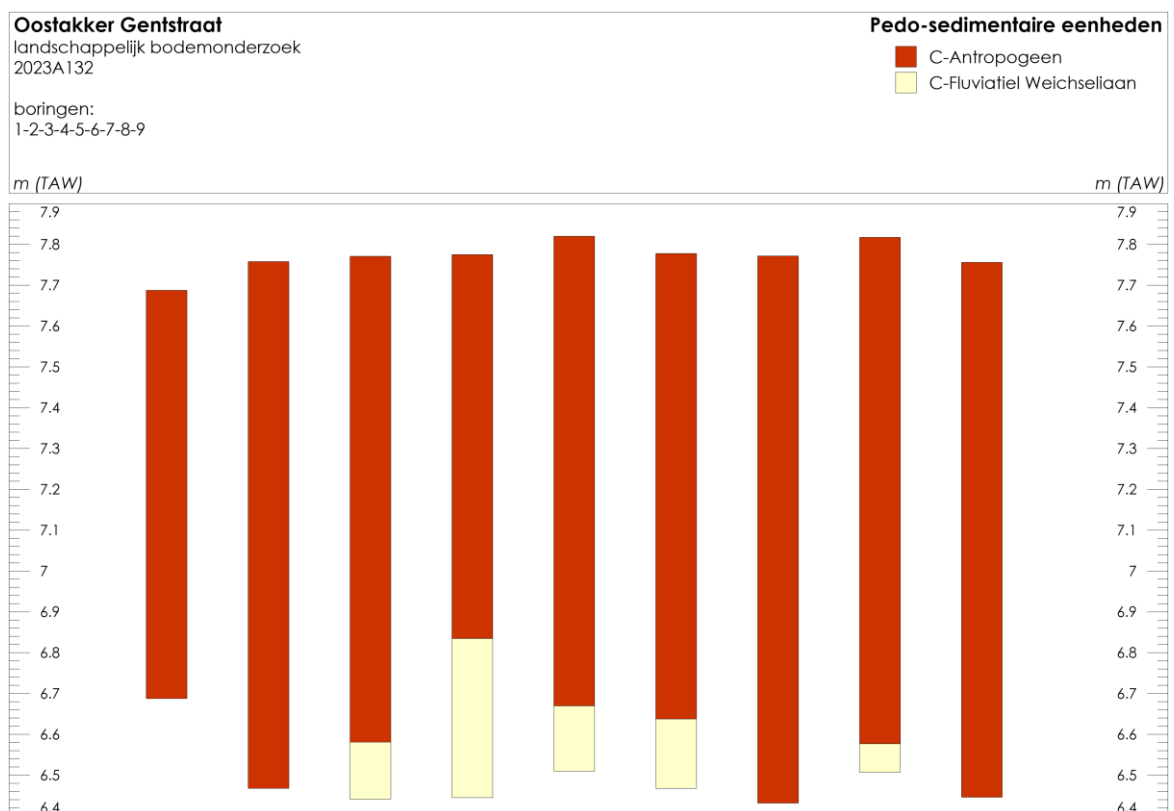
2.3.2 Interpretatie

De geomorfologische opbouw van het projectgebied kan aan de hand van de data uit de boringen worden gereconstrueerd en toont een tweeledig beeld.

In de basis van de boringen wordt de oorspronkelijk afzetting aangetroffen, die in deze regio wordt gevormd door fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan. Deze afzettingen worden gekarakteriseerd als gelaagde, maar overwegend zandig afzettingen afgezet door een vlechtende rivier in glaciële omstandigheden. Dit deel van de bodem wordt slechts beperkt geobserveerd nabij de ondergrens van een aantal boringen.

In recente perioden wordt het projectgebied geëxploiteerd door diverse menselijke activiteiten die een duidelijk impact op de bodem nalaten. De meest recente fase van het gebruik situeert zich in de inrichting van de schoolgebouwen in de loop van de jaren '60. Deze bouwphase en de recente sloop van deze gebouwen hebben, samen met eventueel vroegere verstoringen, de bodem volledig verstoord tot een diepte tussen 100 cm en 120 cm. In een aantal boringen werd de ondergrens van dit antropogeen pakket niet bereikt.

Globaal kan de bodem worden gekarakteriseerd als een diep verstoorde bodem die het resultaat is van de laat-20ste- en 21ste-eeuwse exploitatie van het gebied.

Figuur 4: Pedo-sedimentaire eenheden van de boringen.

2.3.3 Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

2.3.3.1 Potentieel voor verder archeologisch vooronderzoek

In het kader van eventueel verder archeologische onderzoek dient een synthese te worden gemaakt naar de verwachting ten aanzien van het archeologisch erfgoed. **De kans op het aantreffen van gaaf bewaarde in situ vindplaatsen van steentijd vondstenconcentraties wordt zeer laag tot afwezig ingeschat.** Op basis van de informatie uit het landschappelijk bodemonderzoek blijkt de bodem tot grote diepte (minstens 100 cm) verstoord door 20ste- en 21ste-eeuwse ingrepen.

Wat de jongere periodes betreft kan de aanwezigheid van eventuele archeologische sporenconcentraties niet geheel worden uitgesloten. Op basis van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek bevindt er zich strikt genomen nog een archeologisch niveau vanaf de ondergrens van de antropogene top en de moederbodem. **Gezien echter de grote diepte van de geobserveerde verstoring van de bodem (minstens 100 cm) wordt het potentieel van dit archeologisch niveau voor verder archeologisch vooronderzoek zeer laag ingeschat.**

2.3.3.2 Concretisering maatregelen

Op basis van de interpretaties uit het landschappelijk bodemonderzoek wordt het potentieel voor nuttige kennisvermeerdering door verder archeologisch vooronderzoek geëvalueerd. Hieruit blijkt dat gezien de diepe verstoring van de bodem het potentieel voor verder onderzoek naar zowel steentijd vondstenconcentraties als archeologische sporenconcentraties zeer laag wordt ingeschat. Als gevolg wordt geen verder onderzoek geadviseerd en wordt het projectgebied vrijgegeven.

2.4 Afbeeldingen boringen

Figuur 5: Boring 1.

Figuur 6: Boring 2.

Figuur 7: Boring 3.

Figuur 8: Boring 4.

Figuur 9: Boring 5.

Figuur 10: Boring 6.

Figuur 11: Boring 7.

Figuur 12: Boring 8.

Figuur 13: Boring 9.

3 Bibliografie

Literatuur:

Van Goidshoven, W. (2019) *Archeologienota Oostakker (Gent) Gentstraat, Deel 2: Programma van Maatregelen*, Sint-Michiels.

Willaert, A., Van Goidshoven, W., Thys, C. (2019) *Archeologienota Oostakker (Gent) Gentstraat, Deel 1: Verslag van Resultaten*, Sint-Michiels.

Collecties:

Kaartmateriaal:

Digitale bronnen:

- www.geopunt.be

4 Bijlagen

4.1 Boorlijst

Boring	Start	Eind	Pedologie	Lithologie	Pedo-sedimentaire	Textuur	Kleur	Inclusies	Vochtigheid	Ondergrens
1	0	100	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	nvt
2	0	129	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	nvt
3	0	119	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	Abrupt 0-2cm
3	119	133	C	Fluviatiel Weichseliaan	C-Fluviatiel Weichseliaan	Z	Beige		Vochtig	nvt
4	0	94	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	Abrupt 0-2cm
4	94	133	C	Fluviatiel Weichseliaan	C-Fluviatiel Weichseliaan	Z	Beige		Vochtig	nvt
5	0	115	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	Abrupt 0-2cm
5	115	131	C	Fluviatiel Weichseliaan	C-Fluviatiel Weichseliaan	Z	Beige		Vochtig	nvt
6	0	114	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	Abrupt 0-2cm
6	114	131	C	Fluviatiel Weichseliaan	C-Fluviatiel Weichseliaan	Z	Beige		Vochtig	nvt
7	0	134	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	nvt
8	0	124	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	Abrupt 0-2cm
8	124	131	C	Fluviatiel Weichseliaan	C-Fluviatiel Weichseliaan	Z	Beige		Vochtig	nvt
9	0	131	C	Antropogeen	C-Antropogeen	S	Donkergrijs	bouwkeramiek-recent	Vochtig	nvt

